



Arkivsaksnr.:
2019/4125

Dokumentdato:
21.11.2024

Styre:
Universitetsstyret

Styresak:
90/24

Møtedato:
28.11.2024

VEDTAKSSAK

Ambisjoner for klimaarbeidet frem mot 2030

Henvisning til bakgrunnsdokumenter

- [Styresak 109/19 Klimanøytralt UiB – ambisjoner og tiltak](#)
- [Styresak 82/23 Handlingsplan klimaarbeidet UiB 2023-2026](#)
- [Styresak 48/24 Internrevisors halvårsrapport våren 2024](#)
- [Styresak 77/24 Universitetets klimaregnskap 2023](#)

Saken gjelder:

UiB har gjennom en årrekke arbeidet med å redusere egne klimautslipp. Tiltak har vært presentert i en egen handlingsplan for klimaarbeidet, og universitetets klimaregnskap er et sentralt verktøy i målingen av oppnådde resultater.

I denne saken gjennomgås status for arbeidet og utviklingen i utslipp generelt opp mot de målene som er satt for arbeidet. Utviklingen ses også opp mot rapport og anbefalinger fra UiBs internrevisjon. Saken drøfter ulike alternativer for det videre arbeidet og det legges frem forslag til ambisjonsnivå frem mot 2030.

Forslag til vedtak:

Klimaarbeidet ved UiB følges opp i samsvar med føringer fra Universitetsstyret. Styret gjør årlige vurderinger av behov for å justere ambisjonsnivå

Tore Tungodden
Universitetsdirektør

21.11.2024/Per Arne Foshaug

Vedlegg:
Saksfremstilling

Saksframstilling

Styre:
Universitetsstyret

Styresak:
90/24

Møtedato:
28.11.2024

Arkivsaksnr.:
2019/4125

Universitetets arbeid med å redusere klimautslipp.

Bakgrunn

Det viktigste bidraget UiB kan gi i arbeidet for en bærekraftig samfunnsutvikling er å framskaffe ny kunnskap gjennom forskning og utdanning. I styresak 76/24 gis det en grundig orientering om hvordan UiB arbeider med bærekraft gjennom den faglige aktiviteten. Dette forplikter også som organisasjon, og gjennom strategi 2023 - 2030 «Kunnskap som former samfunnet», har UiB også ambisjoner for hvordan en skal utvikle seg som en bærekraftig organisasjon. Samtidig har UiB som statlig virksomhet krav om å gjøre virksomheten mer bærekraftig.

UiB har over lang tid arbeidet systematisk med å redusere utslipp som har negativ påvirkning på klima. Det første klimaregnskapet ble lagt frem i 2019 (klimaregnskap for 2018) og det ble da satt mål for det videre arbeidet: Et overordnet mål om klimanøytralitet i 2030 og fire delmål som skulle støtte opp under dette. Det ble utarbeidet en egen handlingsplan for klimaarbeidet ved UiB og satt av egne ressurser til oppfølging av tiltak i planen. Arbeidet ble organisert under Styringsgruppe for klimanøytralt UiB som har bred representasjon fra ulike nivåer i organisasjonen inkludert studenter.

Siden 2019 er det lagt frem årlige klimaregnskap for universitetsstyret, og handlingsplanen er revidert. Våren 2024 gjennomførte Internrevisjonen et innsiktsarbeid som grunnlag for å videreutvikle universitetets tiltak innen klima slik at man kan arbeide enda mer effektivt med å planlegge og følge opp reduksjoner av klimagassutslipp. Rapporten ble lagt frem for universitetsstyret til orientering i møte 13. juni (sak 48/24).

I denne saken gis det en vurdering av klimaarbeidet med utgangspunkt i Klimaregnskap 2023, status for arbeidet og rapporten fra internrevisjonen.

Mål for klimaarbeidet

UiB har satt seg som mål å være klimanøytrale i 2030. Det ble videre satt fire delmål:

1. Utslipp fra reiser skal halveres innen 2025 gjennom en årlig gjennomsnittlig reduksjon i CO₂ på 10 prosent.
2. Energibruk skal reduseres med 30 prosent innen 2025.
3. Utslipp fra varer og tjenester reduseres med 40 prosent innen 2025.
4. Areal skal reduseres med 10 prosent innen 2030.

Enhver virksomhet vil ha utslipp av CO₂, og det å være klimanøytral vil i praksis innebære at virksomheten arbeider for å redusere utslipp i størst mulig grad og kjøper klimavoter eller klimakreditter for å kompensere for restutslipp. I sak 109/19 ble det uttrykt at utslippet skulle reduseres med 89% i perioden 2018-2030.

UiB har valgt å utarbeide klimaregnskap i henhold til GHG- protokollen (Greenhouse Gas Protocol) som er delt opp i tre «scopes» med hver sine underkategorier.

- Scope 1: Direkte utslipp (0,3 % av UiBs utslipp)
- Scope 2: Indirekte utslipp fra kjøp av energi (9,8 % av UiBs utslipp).
- Scope 3: Innkjøp av varer og tjenester (89,9 % i scope 3).

Utslippsfaktorene i regnskapet er basert på Asplan Viak sin Klimakost-modell. I tråd med denne er det estimert en utslippsfaktor per kontoart i universitetets regnskap. Totalt utslipp kommer frem ved å multiplisere utslippsfaktor med total omsetning per kontoart. En ulempe med metoden basert på økonomidata uten supplerende indikatorer – er at denne i stor grad kun skaper insentiver til å kutte kostnader og ikke klimagassutslipp. Det har derfor vært jobbet med en bedre tallfesting av utslippene ved å analysere en del av de større innkjøpene basert på fysiske data (primærdata). I den sammenheng er det lagt vekt på å etterspørre data fra leverandører. Dette gjelder både fysiske mengdedata, og miljøvaredeklarasjoner (EPD-er) eller annen informasjon om utslipp for ulike produkt.

Et av tiltakene det er arbeidet med siden 2019 er å øke andel primærdata i klimaregnskapet ut fra en forutsetning om at leverandørene i større grad skulle gi grunnlag for å kunne utarbeide slike data. Det viser seg at utviklingen har gått saktere enn forventet, og UiBs klimaregnskap er fremdeles i stor grad bygd på modellerte data. Unntak er i hovedsak energi og reiser der vi har gode primærdata.

Utviklingen i UiBs utslipp

I sak 77/24 «Universitetets klimaregnskap 2023» gis det en status for UiBs klimaarbeid. Mange av tiltakene som ble skissert i 2019 er fulgt opp, og UiB har dreid ressurser inn mot tiltak som har resultert i reduserte utslipp.

Dette gjelder særlig innenfor energiområdet (scope 2) som resultat av et energibruken i perioden 2018-2023 er redusert med 14,8 %. Det gjøres store investeringer i solceller og varmepumper som skal gi energi til Realfagbygget. I tillegg bidrar det at bygningsmassen er gjenstand for kontinuerlig oppgradering, til redusert energiforbruk.

Innenfor scope 3 er det iverksatt tiltak særlig knyttet til gjenbruk. Nye byggeprosjekter tar i større grad utgangspunkt i rehabilitering av eksisterende bygningsmasse (Nygårdsgaten 5, Nygårdshøyden Sør), det er etablert gode strukturer for resirkulering av møbler og det arbeides aktivt med gjenbruk og sortering av restavfall generelt og IT-utstyr spesielt. Gjennom oppfølging av Anskaffelsesstrategi for UiB arbeides det videre systematisk med å dreie UiBs kjøp av varer og tjenester inn mot mer bærekraftige alternativer. Klimafondet og satsingen på Bærekraftspiloter bidrar også til godt kulturarbeid.

UiB har redusert de årlige utslippene med 7,1 % siden 2018. Følges denne trenden vil UiB være langt fra målet om 89 % reduksjon i 2030. Når det gjelder delmålene som er satt for klimaarbeidet, er målet for arealreduksjon innen rekkevidde, og om ikke energiforbruket reduseres med 30 % innen 2025 bør denne reduksjonen være mulig å nå senest innen 2030. Fra 2018 er utslipp fra reiser redusert med 23 %. Her er potensialet større, men samtidig er det dette delmålet som i størst grad kan komme i konflikt med UiBs faglige virksomhet. Den største utfordringen er imidlertid knyttet til delmål om reduksjon i utslipp fra varer og tjenester. Dette både fordi det er metodiske utfordringer knyttet til måling av tiltak og at det må en ikke ubetydelig endring i aktivitet for å nå målet om 40 % reduksjon. Samtidig er dette delmålet avgjørende for hovedmålet ettersom dette området utgjør den største delen av UiBs utslipp.

For en grundigere gjennomgang av status for utviklingen i UiBs klimautslipp vises det til sak 77/ 24 Universitetets klimaregnskap 2023.

Internrevisjonens anbefalinger

Internrevisjonen gjennomførte som nevnt våren 2024 et innsiktsarbeid med dette som tema. Deres oppsummering viser at UiB har en strukturert tilnærming til arbeidet med reduksjon av klimagasser, men utslippene er høyere enn målene som er satt for perioden.

Internrevisjonen kommenterer også en utvikling i praksis for arbeidet med utslippsreduksjon. Da UiBs klimamål ble satt i 2018 var det å bli "klimanøytral" regnet som god praksis innen ambisiøs klimaledelse. Ettersom klimanøytralitet også kan nås gjennom kjøp av kvoter/ klimakreditter, resulterer denne tilnærmingen i at mange organisasjoner ikke arbeider målrettet med å redusere utslipp. Etter 2018 har det vært en dreining i retning av å sette mål og jobbe målrettet med det en kan gjøre noe med og dermed få mest mulig reduksjon i reelle utslipp.

EU har gjennom sitt nye Bærekraftsdirektiv definert hvordan store private aktører skal rapportere på bærekraft. EU bruker her en tilnærming som bygger på hva som nå regnes som god praksis for ambisiøse virksomheter. Dette inkluderer:

1. klimamål som er realistiske men ambisiøse
2. en plan for hvordan målene skal oppnås

Målene bør minimum være på nivå med målene i Parisavtalen. Dette betyr f.eks. 50% reduksjon innen 2030, og videre en reduksjon til "netto null" innen 2050 hvor de resterende 5-10% blir nøytralisert ved permanent fjerning og lagring av CO₂.

Internrevisjonen anbefaler blant annet med bakgrunn i dette, at UiB bør

1. Fokuserer arbeidet med innkjøpte varer og tjenester mot få, utvalgte områder hvor leverandørene er mer modne, og intensivere arbeidet med både utslippsreduksjoner og datafangst
2. Standardisere prosessen for hvilke klima- og rapporteringskrav som gjelder for rehabilitering og nybygg samt stille økte krav til leverandører
3. Spisse UiBs reisepolicy, og gi ledere muligheter og insentiver for å følge opp reisevirksomhet i sin enhet
4. Utarbeide en detaljert plan for utslippsreduksjon, med tiltak, mål og estimater for besparelser
5. Innføre måleparametere/indikatorer som følges opp og rapporteres løpende, i tillegg til det årlige klimaregnskapet
6. Intensivere arbeidet med kommunikasjon, kultur og samarbeid

Alternativer for det videre arbeidet

UiB har i perioden 2019-2024 arbeidet med utgangspunkt i målsettinger for klimaarbeidet slik disse ble lagt i 2018. Etter 5 år er det naturlig å gjøre en vurdering både av ambisjonsnivå og type tiltak med bakgrunn i de resultatene som er oppnådd. Samtidig understreker vurderingene i rapporten fra internrevisjonen at mye av arbeidet som gjøres ved UiB er basert på en riktig tilnærming, og at det neppe er behov for en stor dreining i type tiltak.

Som universitet er det viktig å arbeide kunnskapsbasert for å møte klimautfordringer og med klare ambisjoner for å bidra som samfunnsinstitusjon i arbeidet med å redusere klimautslipp. I punkt 1 i fellesføringene til alle statlige virksomheter kommer det frem at Regjeringen forventer at statlige virksomheter jobber systematisk og helhetlig for å redusere klimagassutslipp, naturfotavtrykk og energibruk

Full klimanøytralitet i 2030 fordrer likevel en betydelig dreining av aktivitet og ressursbruk, noe som jf. fellesføringen, må tilpasses «den enkelte virksomhets egenart og modenhet på området». Samtidig er det viktig å presisere at klimanøytralitet ikke er det samme som nullutslipp ettersom klimanøytralitet kan oppnås gjennom kjøp av kvoter/ klimakreditter for å dekke gapet mellom nullutslipp og restutslipp. Mange fagmiljøer problematiserer bruk av kvoter/ klimakreditter slik det i dag praktiseres, og UiB bør derfor legge til grunn at det i denne fasen primært må arbeides med konkrete og dokumenterbare tiltak. Det er forventninger fra både studenter og ansatte om at UiB skal bidra i tillegg til at det ligger en forventning fra omgivelsene gitt UiBs posisjon innenfor dette området.

Internrevisjonen kommer med konkrete innspill til arbeidet. De sier derimot lite om ambisjonene slik de er uttrykt i målsettingene annet enn å anbefale en dreining av fokus bort fra mål om klimanøytralitet til søkelys på strukturert handling på områder virksomheten kan gjøre noe med. Hovedmålet om klimanøytralitet i 2030 som implisitt innebærer en 89 % reduksjon i utslipp fra 2018, er derimot ikke realistisk. Gitt de endringene som vil kunne skje i årene frem mot 2030 og usikkerheten rundt effekter av egne tiltak og eksterne forhold, gjør likevel at det er vanskelig å sette et alternativt mål. I tillegg må det forventes at det i tiden frem mot 2030 vil komme endringer i teknologi og målemetoder som sannsynligvis vil bidra til å øke sjansene for måloppnåelse.

Et konkret, men trolig laveste ambisjonsnivå, er hva som ligger i Norges nasjonale og internasjonale forpliktelser. Gjennom internasjonale forpliktelser skal Norge redusere sine utslipp med 55 % innen 2030. Dette vil kunne være en minimumsambisjon også for UiB. Det er likevel verdt å merke seg at dette målet ikke er direkte sammenliknbart med UiBs mål om klimanøytralitet ettersom det blant annet ikke fanger opp utslipp fra andre land. Klimaloven sier at Norge skal bli et lavutslippssamfunn i 2050 ved at utslippene reduseres med i størrelsesorden 90-95 %. UiB har i sitt mål å være nesten på samme nivå allerede i 2030. Samtidig ligger det en finansiell risiko i dette bildet. Et flertall i Stortinget har for eksempel sluttet seg til et forslag om å heve CO₂-avgiften i ikke-kvotepliktig sektor til 2.000 kr pr tonn frem mot 2030 (målt i 2020 kroner). Det er ikke usannsynlig at denne type avgifter helt eller delvis vil videreføres til de som står for utslipp av CO₂. Det betyr at det uavhengig av UiBs ambisjoner, ligger en risiko for at UiB i 2030 må betale en avgift for sine utslipp. Dersom Stortinget i 2030 viderefører hele eller deler av avgiften vil det ha betydelige bevilgningsmessige konsekvenser dersom UiB ikke reduserer utslipp i et høyere tempo enn det UiB har fått til de siste årene. Med bakgrunn i dette bør UiB arbeide for å redusere utslippene mest mulig. Hvilket overordnet mål som settes er også avhengig av hvordan man vurderer at mål bidrar til endring i adferd.

Som nevnt har det vært en dreining fra 2018 i hva som anbefales når det gjelder å sette ambisjoner, mål og tiltak. Et viktig grep vil være å skille ut scope 3 fra den overordnede målsettingen og heller sette egne mål for dette arbeidet. Hovedargumentet er at utslipp fra varer og tjenester i liten grad lar seg måle, og effekten av tiltak vil dermed heller ikke være målbare. Med utgangspunkt i dette vil et mål for UiBs arbeid knyttet til utslipp innenfor scope 1 og 2 være at

- «UiBs klimagassutslipp skal reduseres med 89 % innen 2030»

og legge inn en egen formulering for varer og tjenester

- «UiB skal jobbe systematisk med å redusere utslipp fra kjøp av varer og tjenester. Det skal settes egne mål innenfor områder som er målbare.»

Når det gjelder innretningen på tiltak vil en oppfølging av internrevisjonens anbefalinger kunne være:

1. Arbeidet med reduksjon av utslipp knyttet til varer og tjenester har to retninger. For det første å redusere innkjøpsmengden. Når innkjøp er nødvendig skal kvalitet, reparabilitet, gjenbruk, produksjons- og fraktutslipp vurderes nøye. Det skal fokuseres rundt få utvalgte områder og arbeides med leverandører med å fremskaffe livssyklusanalyser for varer UiBs skal kjøpe. Det settes mål for reduksjon av utslipp pr område som kan revideres og endres når det kommer ny kunnskap eller det skjer teknologisk utvikling. Summen av disse tiltakene vil ikke kunne knyttes opp mot en konkret overordnet målsetting, men tilnærmingen vil kunne bidra til at UiB oppnår større utslippsreduksjoner. Innenfor dette området er det også regulatoriske endringer som vil påvirke måloppnåelse. EU har under innføring krav som direkte vil

- påvirke leverandørers prising av varer ut fra utslippsfaktor, og det er grunn til å forvente at det legges avgifter på produksjon og import av varer.
2. Innenfor eiendomsområdet skal det arbeides videre med standardising av prosessen for hvilke klima- og rapporteringskrav som gjelder for rehabilitering og nybygg samt stille økte krav til leverandører.
 3. Målet for reduserte utslipp fra reiser opprettholdes, men målinnfrielse skyves noe i tid. Det arbeides med å finne måter å prioritere faglige reiser, og det settes egne mål for administrative reiser. UiB skal også ta initiativ til at sentrale aktører i sektoren (KD, NFR, UH-institusjonene) etablerer felles prinsipper for hvordan man kan redusere reiser knyttet til utvalg, strategi-, hørings- og beslutningsprosesser.
 4. Arbeidet med kommunikasjon, kultur og samarbeid opprettholdes og vurderes styrket.

For å understøtte flere av områdene over styrkes arbeidet med å redusere forbruk gjennom tilrettelegging og ledelsesoppmerksomhet for å f. eks øke graden av gjenbruk og reparasjon. På IT-området er det diskusjoner rundt konsekvenser av økt aktivitet generelt og KI spesielt. På disse områdene påvirkes UiBs energiforbruk i liten grad direkte ettersom energien dekkes av våre leverandører. Økt forbruk vil komme som en økt kostnad hos f.eks. leverandør av løsninger noe som i seg selv vil kunne begrense aktivitet, men det er likevel viktig å bevisstgjøre ansatte og studenter om konsekvensene av økt forbruk på dette området. Det må også arbeides videre med å utvikle leverandørmarkedet gjennom å bruke UiBs innkjøpskraft og utvikle samarbeidet med andre aktører for å øke effekten av arbeidet. Det er videre naturlig å opprettholde økonomiske tiltak som egen avsetning til energiltak (20 mill kr i 2025) og oppfølging av føringene i Anskaffelsesstrategien om at klima skal vektas ved valg av leverandør.

UiB arbeider videre med å redusere klimautslipp i tråd med føringene i denne saken. Arbeidet følges opp med årlige klimaregnskap og rapportering på status for arbeidet med handlingsplan for klimaarbeidet på UiB.

Universitetsdirektøren sine kommentarer

UiB har satt seg ambisiøse mål for å redusere utslipp av klimagasser fra egen aktivitet. Dette er en naturlig konsekvens av UiBs strategi 2023-2030 og at sentrale fagmiljøer påpeker hvor kritisk det er at alle endrer adferd slik at de globale utslippene går ned.

I perioden har UiB avsatt egne ressurser til tiltak som kan gi direkte effekter på utslipp (energireduksjon og avfallshåndtering) og til å arbeide med mer organisatoriske og kulturelle tiltak. Det er rom i UiBs økonomi til denne type prioriteringer, men det er viktig å kontinuerlig vurdere type tiltak ut fra forventet gevinst.

Internrevisjonen spiller inn konkrete tiltak som alle vil bli vurdert i det videre arbeidet. Av disse tiltakene er anbefalingen om å spisse reisepolicyen mest krevende. Det er likevel grunn til å tro at det fremdeles er mulig å finne tiltak som balanserer mål om reduserte utslipp og opprettholdelse av faglig aktivitet. Dagens reisepolicy gir et godt grunnlag for en slik balanse, men det må legges mer kraft inn i en mer aktiv oppfølging. Det er tilgjengelig og under utvikling gode verktøy som både kan bidra til redusert reiseaktivitet og en mer miljøvennlig reiseadferd.

I perioden fra 2019 da UiB satt seg mål og delmål for klimaarbeidet til i dag, har det vært en utvikling i hva som anbefales som mål og tiltak. Det er naturlig at UiB følger disse anbefalingene. UiB skal opprettholde et høyt ambisjonsnivå, men bør i målsettingene skille mellom direkte og indirekte utslipp og sette konkrete mål og rette tiltak inn mot områder som kan måles. Samtidig som det er grunnleggende å prøve å redusere forbruk.

I saken skisseres en retning som ivaretar en balanse mellom høy innsats som vil kreve endring for organisasjonen i sin helhet og den enkelte ansatte og opprettholdelse av et tilfredsstillende nivå på den faglige aktiviteten.

21.11.2024/Per Arne Foshaug